

90 lat etnologii UW

Jubileusz: 90 lat na UW

90 lat etnologii i antropologii na UW

W roku akademickim 2024/2025 obchodziliśmy jubileusz 90 lat etnologii i antropologii na UW. Z tej okazji zorganizowaliśmy liczne wydarzenia i konferencje. Poniżej przedstawiamy harmonogram obchodów.

KALENDARZ OBCHODÓW 90. LECIA ETNOLOGII NA UW 2024/2025

18 grudnia 2024

- inauguracja obchodów - otwarcie [wystawy 90 lat etnologii na Uniwersytecie Warszawskim](#) [1] - IEiAK UW

26 lutego 2025

- [Siedziba etnologii niejedno miała imię?](#) [2] - spacer z dr. Krzysztofem Braunem po miejscach związanych z etnologią na UW
zbiórka na ul. Hożej 74 o godz. 12:30

12 marca 2025

- Otwarcie Galerii Gabinet i wernisaż [wystawy Julii Ciunowicz Wódko i schronienie](#) [3]

19-20 maja 2025

- konferencja krajowa [90. lecie etnologii na UW: pamięć, zaangażowanie, przyszłość...](#) [4]
Pac Kazimierzowski, Sala Senatu, ul. Krakowskie Przedmieście 26/28

Na skróty

- [Dziury](#)
- [Katalog biblioteki](#)

20-22 maja 2025

- [konferencja studencka *Miejsca antropologii*](#) [5]

9-11 czerwca 2025

- [konferencja międzynarodowa *Together. Solidarity. Relational Knowledge. Towards a Convivial Anthropology*](#) [6]

[Zobacz fotorelację >>](#) [7]

Życzenia i listy gratulacyjne

Z okazji Jubileuszu 90-lecia etnologii na Uniwersytecie Warszawskim otrzymaliśmy niezwykle miłe listy z gratulacjami i podarunki. Bardzo jesteśmy za nie wdzięczni i z przyjemnością zamieszczamy poniżej wrócone nam błąd? nadesłane pisma.

[Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UJ](#) [8]

[Instytut Archeologii i Etnologii PAN](#) [9]

[Instytut Antropologii i Etnologii UAM w Poznaniu](#) [10]

[Instytut Sławistyki PAN](#) [11]

[Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej UMK w Toruniu](#) [12]

[Instytut Antropologii UG](#) [13]

[Instytut Nauk o Kulturze U?](#) [14]

[Komisja Etnograficzna Polskiej Akademii Umiejętności](#) [15]

[Muzeum Etnograficzne im. Seweryna Udzieli w Krakowie](#) [16]

[Polskie Towarzystwo Ludoznawcze](#) [17]

Otrzymaliśmy te? życzenia od gości naszej międzynarodowej konferencji - Kirsten Hastrup, Michaela Herzfelda, Frances Pine i Paula Stollera.

[Zobacz nagranie >>](#) [18]

Nagrania z konferencji "Together, Solidarity, Relational Knowledge. Towards a Convivial Anthropology"

Na kanale Youtube IEiAK UW można obejrzeć nagrania z poszczególnych paneli.

[Zobacz nagrania >>](#) [19]

Nagrania z konferencji jubileuszowej „Pamięć, zaangażowanie, przyszłość?”

Zachęcamy do obejrzenia nagrań z panelu „Skąd, gdzie, dokąd”, prezentującego historię Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej na UW i badania w nim prowadzone. Panel rozpoczyna konferencję „Pamięć, zaangażowanie, przyszłość”, która odbywa się w Warszawie w dniach 19-20.05.2025.

Z dziejów warszawskiej etnologii

Z okazji jubileuszu warto przypomnieć historię warszawskiej etnologii. Można prześledzić jej w nowopowstałej zakładce [O? czasie](#) [20]. Poniżej zaś prezentujemy ważne postacie, wydarzenia i ciekawostki.

Cezaria Baudouin de Courtenay-Ehrenkreutz-Jędrzejewiczowa

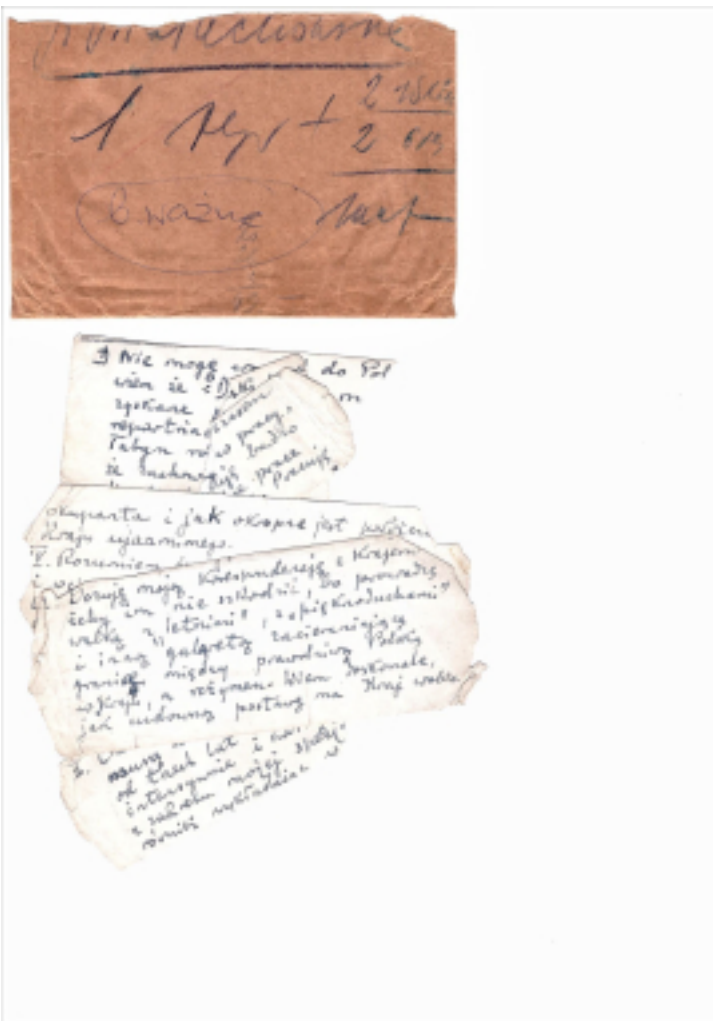
Cezaria Anna Baudouin de Courtenay-Ehrenkreutz-Jędrzejewiczowa (1885-1967)

Etnolożka, profesorka uniwersytetów w Wilnie, Warszawie i Londynie, pierwsza kobieta habilitowana na UW (1922), pierwsza kobieta – profesorka nadzwyczajna w Polsce (1929). **Założycielka Katedry Etnografii na UW** (1934-1945). Pierwsza rektorka w historii polskiej akademii (1958), pierwsza polska przedstawicielka fenomenologii w badaniach nad kulturą ludową. Członkini Towarzystwa Historyczno-Literackiego w Paryżu oraz Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland.

Więcej

informacji: <https://etnoznawcy.pl/biogram/cezaria-anna-baudouin-de-courtenay-ehrenkreutz-jedrzejewiczowa/> [21]

zdjęcia z archiwum rodzinnego Marty Ehrenkreutz-Jasińskiej

katedry etnologii tym wyróżniaj się od innych nauk humanistycznych, że student musi (zapoznać się z materiałem w terenie), przyjrze się w muzeum przedmiotowi tak, aby dojrzeć jego cechy charakterystyczne

C. Baudouin de Courtenay-Ehrenkreutz-Jdrzejewiczowa, Zakład Etnologii Uniwersytetu Stefana Batorego w Wilnie i jego zadania, „Balticoslavica” 1933, t. I, s. 87

praca w zakładach etnologicznych nie może się ograniczać tylko do wykładów i ćwiczeń seminaryjnych i proseminaryjnych, opierających się na bibliotekach seminaryjnych, lecz powinna polegać, i to w bardzo znacznym stopniu, na ćwiczeniach, zaznajamiających słuchaczy z przedmiotem przez bezpośredni z nim styczność, i to nie tylko w dziedzinie kultury materialnej, lecz i kultury duchowej i społecznej. [...] w przeciwieństwie do innych przedmiotów działy humanistycznego, zakłady etnologiczne muszą być organizowane raczej w podobny sposób jak zakłady przyrodnicze, to jest opierać się na swego rodzaju

pracy laboratoryjnej

C. Baudouin de Courtenay-Ehrenkreutz-J?drzejewiczowa, O potrzebach etnologii w Polsce, „Nauka Polska: jej potrzeby, organizacja i rozwój 1929, R.10, s. 256, 257

Z imieniem ?w. Cecylii wi??? ?ywoty dwa ró?ne typy literackie: typ energicznej i dumnej rzymskiej arystokratki oraz typ ?lepiej i kornej dziewczyny, z go??bim u?miechem id?cej na ?mier?. [...] Jak sobie wyt?umaczy? to wspó?istnienie dwu odmiennych wciele? patronki muzyki, gdzie nale?y szuka? ich w?tków motywotwórczych? [...] w pytaniu, nie chodzi mi o prawd? historyczn?, ukryt? w legendzie. „Prawda”, jako fakt historyczny, interesuje mnie tylko drugorz?dnie. Natomiast na plan pierwszy wysuwa si? d??enie do odnalezienia tych nasion, z których wyrós? „mit” o ?w. Cecylii, cho?by one nic wspólnego nie mia?y z ?yciem realnych. Nieprawda bowiem ?wiata realnego staje si? nieraz w wyobra?ni ludzkiej prawd? o napi?ciu o wiele silniejszym, ni? wszelkie prawdy niezbite i oczywiste, ale nie zap?adniaj?ce twórczo fantazji

C. Baudouin de Courtenay-Ehrenkreutz-J?drzejewiczowa, ?wi?ta Cecylia (przyczynek do genezy apokryfów), Lwów 1922

Zdj?cia Cezarii Baudouin de Courtenay-Ehrenkreutz, profesor Uniwersytetu im. Stefana Batorego w Wilnie w uroczystej tozde (stroju akademickim), z okazji nadania jej Krzy?a Niepodleg?o?ci, 1929 rok.

Zbiory NAC:

<https://audiovis.nac.gov.pl/obraz/82323/cff807baf3bb39e85ce0...> [22]

z archiwum rodzinnego M. Ehrenkreutz-Jasińskiej

Stanisław Poniąkowski

zdjęcie z Archiwum UW

Stanisław Poniąkowski (1884-1945)

Etnolog, antropolog i socjolog, profesor Uniwersytetu Warszawskiego. Organizator i kierownik Pracowni Etnologicznej w Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie, wykładowca antropologii i etnografii w Towarzystwie Kursów Naukowych (1913-1919). Dyrektor Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie (1914-1919). Kierownik Zakładu Etnologii Instytutu Nauk Antropologicznych i Etnologicznych Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (1920-1939) oraz **Katedry i Zakładu Etnografii i Etnologii UW (1934–1945)**. Zwolennik szkoły kulturowo-historycznej, interesował się teorią etnologii, genezą wytworów kulturowych i antropologii fizycznej. Prowadził badania etnograficzne wśród Goldów nad dolnym Amurem i Oroczańców nad Chungari.

Podobnie jak wszystkie inne nauki i, szerzej biorąc wszelka systematyczna praca, również i praca naukowa etnologa musi kierować się określonymi metodami, których zadaniem prowadzi badaczy do obiektywnego i w każdym razie tymczasowego stanu nauki tylko jednorazowego rozwiązania zagadnień dotyczących: krytyki materiałów, badania wytworów i badania ludów.

S. Poniąkowski, Fakty etnologiczne i metody ich badania, „Lud” 1946, t. XXXVII, s. 32-33

Rzecz prosta, że jeden choćby i najlepszy badacz nie jest w stanie wyczerpująco poznać na miejscu współczesną kulturę jakiegoś ludu i wszystkie w niej

zachodzące procesy. Toteż osiagnięta na miejscu znajomości obiektów i ich stosunków do otoczenia musi być następnie uzupełniana przy wyjaśnianiu faktów.

S. Poniąkowski, Fakty etnologiczne i metody ich badań, „Lud” 1946, t. XXXVII, s. 43

W przeciwieństwie do problematyki, której rozwój jest nieograniczony, zakres etnologii da się wyraźnie ograniczyć na tle ogólnego zakresu wszelkich faktów, badanych przez nauki humanistyczne w najszerszym tego słowa znaczeniu, a więc z włączeniem do nich t.j. nauk społecznych. Fakty te pod względem swego charakteru dzielą się na: statyczne, obejmujące: obiekty i stosunki tych obiektów do swych środowisk i dynamiczne, obejmujące: zmiany w obiektach i zmiany w stosunkach obiektów do swych środowisk.

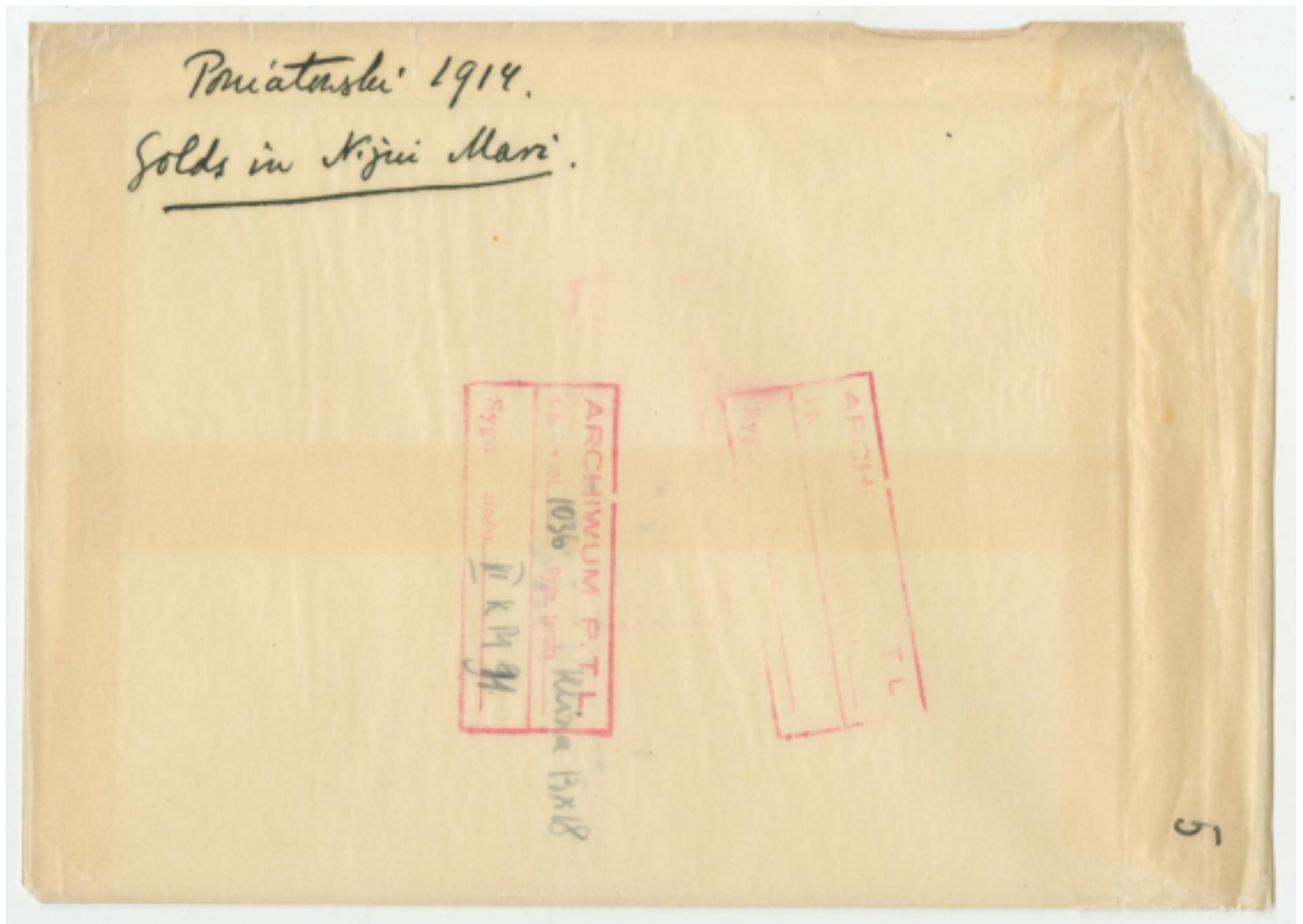
S. Poniąkowski, O metodzie badań genezy wytworów w etnologii, maszynopis, s. 7;

<https://bibliotekacyfrowa.pl/en/dlibra/publication/64831/edi...> [23]

Badania syberyjskie Stanisława Poniańskiego

Stanisław Poniański wyruszył na Syberię 10.05.1914 r. Do Irkucka dotarł 24.05.1914 r., a następnie ruszył do Władywostoku i Chabarowska, a stamtąd motorówką do wioski Skoczecolan nad rzeką Amur – pierwszego punktu badawczego. Podczas ekspedycji gromadził dokumentację fotograficzną, wykonywał rysunki, zbierał informacje dotyczące kultury duchowej, przejawów życia społecznego i relacji ze środowiskiem naturalnym. Zebrał także przykłady: haftu, wycinanek, wyrobów z kory brzoźowej, wzory ornamentów itd. Badania przerwał I wojna światowa. Poniański wyjechał z Kraju Nadamurskiego 8.08.1914.

Więcej patrz: <http://poniatowski.ptl.info.pl/Stanislaw-Poniatowski> [24]

Źródło zdjęcia: Archiwum Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, Biblioteka Cyfrowa Uniwersytetu Wrocławskiego
<https://www.bibliotekacyfrowa.pl> [25]

Jan Stanisław Bystron

Źródło:

http://pauart.pl/app/artwork?id=BZS_RKPS_12519_k_12 [26], Domena publiczna, Autorstwo zdjęcia nieznane

Jan Stanisław Bystron (1892-1964)

Etnolog, historyk kultury, socjolog. Profesor Uniwersytetów w Poznaniu, Krakowie, Warszawie. Od 1934 r. prowadzi wykłady z socjologii i polskiej kultury ludowej na Uniwersytecie Warszawskim, kierując jednocześnie Katedrą Socjologii (do 1948 r.) **Bezpośrednio po wojnie był jednym z kuratorów w Katedrze Etnologii i Katedrze Etnografii Polski UW (1947 r.)**. Zajmował się historią kultury polskiej, w tym zwyczajów i obyczajów oraz kultur ludowych, socjologią wychowania, literatury, teorii komizmu, socjologią miasta.

Najważniejsze prace: *Zwyczaje niwiarskie w Polsce* (1916), *Wstęp do ludoznawstwa polskiego* (1926), *Socjologia* (1931), *Dzieje obyczajów w dawnej Polsce. Wiek XVI–XVIII* (t. 1–2, 1932), *Megalomania narodowa* (1935), *Kultura ludowa* (1936), *Komizm* (1939), *Etnografia Polski* (1947), *Warszawa* (1949).

W 1980 r. Ludwik Stomma opracował wybór tekstów autorstwa J.S. Bystrona pt. *Tematy, które mi odradzano*. Była to jedna z cząstki zadawanych lektur, obok *Megalomanii narodowej*, podczas studiów etnologicznych.

Etnografowie zajmuj? si? najch?tniej prze?ytkami odwiecznej przesz?o?ci (...); mo?na by stwierdzi?, ?e najwi?cej sentymentu maj? oni do pozosta?o?ci poga?skich. Musimy sobie jednak jasno u?wiadomi?, ?e tych tre?ci poga?skich jest w dzisiejszej kulturze ludowej stosunkowo niewiele i ?e badanie zpatrzone w odleg?? przesz?o?? daje nam cz??ciowe tylko, sk?pe rezultaty. Nale?y przewyci??y? ten - do?? sentymentalny - punkt widzenia i przyst?pi? do badania kultury ludowej jako wci?? zmiennego kompleksu tre?ci, pochodz?cych z rozmaitych ?róde?; ta rozmaito??, ta ci?g?a zmienno?? winna by? w?a?ciwym tematem naszych zainteresowa?. W?wczas etnografia zamiast by? archeologiczn? nauka? o pozosta?o?ciach dalekiej, przedhistorycznej przesz?o?ci, stanie si? ?yw? nauka? o spo?ecze?stwie wiejskim, ci?gle rozmaitym i zmiennym.

J. S. Bystro?, *Etnografia Polski*, 1947, s. 23

Wiara we w?asne si?y jest koniecznym warunkiem powodzenia zar?wno dla jednostek, jak i dla ca?ych grup spo?ecznych; podtrzymywanie tej wiary w?ród spo?ecze?stwa musi by? zawsze wytrwa?? trosk? jego kierownik?w. Od realnej oceny ?atwo jednak przej?? do przeceniania samego siebie, do idealizacji grupy, a wi?c do megalomanii osobistej i spo?ecznej

J. S. Bystro?, *Megalomania narodowa*, 1995 [na podstawie wydania z 1935], s. 13

Co to s? te tre?ci kulturalne?

Tre?ci te s? rozmaite; kultura jest bardzo obszernym kompleksem. Ot? przede wszystkim mo?emy tu wymieni? poj?cia, kt?re cz?owiek tworzy, stosunki spo?eczne (np. stosunek zale?no?ci jednostki od jednostki), czynno?ci ludzkie i to zar?wno w stosunku do innych ludzi (akcja spo?eczna), jak i do rzeczy (akcje techniczne). Tre?ci? kulturaln? b?dzie tak?e ka?de dzie?o r?k ludzkich, a wi?c zar?wno bro?, jak i potrawa, maszyna parowa, miasto. Tre?ci? kulturaln? s? wreszcie postawy psychiczne czy to w stosunku do cz?owieka, czy grupy, instytucji czy nawet i ?wiata zewn?trznego; tak wi?c mi?o?? bli?niego, mi?o?? ojczyzny, przywi?zanie do zawodu czy szacunek dla w?adz, a wreszcie tak?e i emocjonalny stosunek do zwierz?t, ro?lin, czy nawet i przedmiot?w martwych

J.S. Bystro?, *Kultura ludowa*, 1947, ss. 19-20

Je?eli chcemy zrozumie? dok?adniej tzw. kultur? ludow?, a wi?c kultur? ludu, w danym wypadku ludu polskiego, to oczywi?cie musimy zbada?, jakie s? czynniki, tworz?ce i podtrzymuj?ce t? kultur?. [...] musimy zanalizowa? kultur? ludow? jako ca?o??, jako zesp?w? wci?? zmiennych r?norodnych tre?ci i pozna? ich mechanizm

J.S. Bystro?, *Kultura ludowa*, 1947, s. 27

Witold Dynowski

fot. z Archiwum IEiAK UW

Witold Dynowski (1903-1986)

Prawnik, etnograf, profesor Uniwersytetu Warszawskiego i PAN, odtworzył po wojnie warszawskie środowisko etnograficzne. Twórca Międzyuczelnianych Obozów Etnograficznych (MOE).

Przedstawiciel podejścia historycznego, interesował się etnografią regionalną, przepływał wytworów kulturowych. Prowadził badania na Wileńszczyźnie należącej do grona uczniów prof. Cezarii Baudouin de Courtenay-Ehrenkretz-Jdrzejewiczowej. Przed wojną został adiunktem Katedry i Zakładu Etnografii Polski na Uniwersytecie Warszawskim. Prowadził badania przemian kulturowych na Wileńszczyźnie (izolacja cywilizacyjna województwa wileńskiego i nowogródzkiego). Po wojnie, w 1946 habilitował się pracą na temat „Mudzi i Auksztoty i jako docent objął w 1949 kierownictwo Katedry Etnografii UW. Od 1953 był profesorem Uniwersytetu Warszawskiego. Twórca koncepcji i współorganizator Międzyuczelnianych Obozów Etnograficznych (MOE) odbywających się w latach 1952-1988. W latach 1964-1979 zorganizował i prowadził cztery polsko-mongolskie ekspedycje badawcze.

Najważniejsze publikacje:

Barwne kufry chłopskie z okolic Wileńszczyzny i Polesia, Wilno 1934

Sztuka ludowa Wileńszczyzny i Nowogródziny, Wilno 1935 (we współautorstwie z J. St. Bystroniem)

Kultura ludowa i ludoznawstwo w Polsce, Warszawa 1948

Współczesna Mongolia, Wrocław 1968

WYSTAWA MUZEUM-LABORATORIUM

organizatorzy
UNIwersytet Warszawski
MUZEUM W CIECHANOWCU

OTWARCIE W DNIU 11.05.1978 R.

Z OKAZJI JUBILEUSZU 55-LECIA PRACY NAUKOWEJ
PROF. DR WITOLDA DYNOWSKIEGO
ORAZ ROZPOCZĘCIA AKCJI - MECENAT UW NAD KULTURĄ LUDOWĄ

Zdjęcia z Archiwum IEiAK UW

Anna Kutrzeba-Pojnarowa

A. Kutrzeba-Pojnarowa, Archiwum IEiAK UW

Anna Kutrzeba-Pojnarowa [Kutrzebianka] (1913-1993)

Etnolog, profesor zwyczajny; prodziekan ds. naukowych Wydziału Historycznego UW; kierownik Zakładu Etnografii w Instytucie Archeologii i Etnologii PAN; członkini rad naukowych: Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie, Muzeum Rolnictwa w Ciechanowcu, Muzeum Wsi Mazowieckiej w Sierpcu. Prezeska [Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego](#) [27] (1976).

W latach 1953-1988 pracowała w Katedrze Etnografii Uniwersytetu Warszawskiego, gdzie zajmowała się m.in. historią polskiej etnografii. Promotorka ok. 70 prac magisterskich.

Badaczka kultury polskiej wsi, w której poszukiwała cech szczególnych oraz wartości trwałych, powtarzalnych przestrzennie i czasowo. Interesowała ją zmiany kulturowo-społeczne na wsi i procesy ich przebiegu. Prowadziła badania na terenie Krakowskiego, Ziemi Odzyskanych, Mazowsza (szczególnie na Kurpiowszczyźnie), Podlasia. Jej etnograficzne przystanki zostały Trzeńniów i okolice (Podkarpacie).

Z wsi Trzeńniów, leżącej na południowo-zachodnim skraju ówczesnego powiatu brzozowskiego, zetknęłam się po raz pierwszy dopiero w lecie 1948 roku. [...] Od tego czasu po chwili dzisiejsze codzienne sprawy i ważniejsze wydarzenia oraz zmiany w życiu [...] wsi i jej okolic, stały się przedmiotem mojej uwagi i troski, a także obserwacji, którą zgodnie z uznanym w nauce terminem można by nazwać *obserwacją uczestniczącą*

A. Kutrzeba-Pojnarowa, *Trzeńniów...* 1988, s. 8

Przedstawiony przede mną obraz dawnej wsi wydawał się może z jednej strony namalowany zbyt ciemnymi barwami, kiedy pisałam o pracy przekraczającej niejednokrotnie siły ludzkie, o zmaganiach z przyrodą (swoistym wyścigu z czasem, słońcem, pogodą) oraz niedostatkiem (przednówek). Jest on jednak prawdziwy. Z drugiej strony wydawał się może wyidealizowany, gdy mowa o postawach ludzkich, przywiązaniu do ziemi, rodziny, kulcie dobrej roboty, solidarności społecznej, pracowitości i honorze

A. Kutrzeba-Pojnarowa, *Trzeńniów...* 1988, s. 86

Chłopska kultura tradycyjna miała swe jasne i ciemne strony. Przypominając jej trzeba mieć na uwadze, w jakich warunkach tworzyły je kolejne pokolenia chłopów. Nad kulturą wsi cięły nie zawinione przez nią jej podłoże historyczne. Podłoża tego nie można jednak nie doceniać także jako nośnika istotnych wartości, stanowiących nie tylko dziedzictwo przeszłości, ale i zadatek kultury przyszłości

A. Kutrzeba-Pojnarowa, *Trzeńniów...* 1988, s. 87

A. Kutrzeba-Pojnarowa w środku (z torebką), Suwałki 1972. Archiwum IEiAK UW

Anna_Zadroyńska

[Anna Zadroyńska](#) [28] (1938-2014)

Badaczka kultury współczesnej i interpretatorka sensów obrzędowości tradycyjnej, jedyna polska etnologa prowadząca badania w PGR-ach i FSO, charyzmatyczna wykładowczyni "Etnografii Europy", promotorka 158 prac magisterskich dotyczących nietypowych obszarów kultury, autorka książek o ludowym wiązaniu i zjawiskach współczesnych.

Wieloletnia wykładowczyni (1963-2002) w Katedrze Etnologii i Antropologii Kulturowej 1982-3, pełniła funkcję zastępcy kierownika katedry ds. spraw studenckich, kierownika Zakładu Antropologii Kulturowej, kierownika Zakładu Etnologii Europy

Autorka książek (wybór) *Wyrzeczysko. O wiązaniu w Polsce* (we współpracy z Tadeuszem Maciejem Ciołkiem i Jackiem Olędzkim) 1976, *Homo faber i homo ludens. Etnologiczny szkic o pracy w kulturach tradycyjnej i współczesnej*, 1983, *Powtarzaj czas poczętku, cz. 1: O wiązaniu dorocznych wiat w Polsce*, 1985; *Powtarzaj czas poczętku, cz. 2: O polskiej tradycji obrzędów ludzkiego życia*, 1989, *Wiaty, za wiaty o tradycji wiązania w Polsce*, 2000, *Wiązania polskie. Przewodnik po tradycji*, 2001 *Targowisko różności. Spojrzenie na kulturę współczesną*, 2001

Autorka tłumaczenia : E. Durkheim, *Elementarne formy życia religijnego. System totemiczny w Australii*, 1990 (wznowienie 2010)

zdjęcie z Archiwum IEiAK UW

zdjęcie z Archiwum IEiAK UW

zdjęcie z Archiwum IEiAK UW

Wydaje mi się, że etnologia (najwięcej wiem o warszawskiej) idzie w bardzo dobrym kierunku: weryfikuje przede wszystkim terminologię teorii i interpretacji, rozszerza pola badań na obszary istotne dla globalizującego się świata, podejmuje dyskusję z innymi dziedzinami nauki (nie tylko humanistyki), selekcjonuje teorie. Ogromną barierą, chyba nie do pokonania, jest struktura instytucji naukowych, Akademii, a zwłaszcza uniwersytetów.

„Wydaje mi się, że etnologia idzie w bardzo dobrym kierunku...”. Odpowiedzi na pytania Zbigniewa Jasiewicza, „Lud” 97, s. 332

Unikam rozważań terminologicznych. Według mnie nie prowadzi one do rozwikłania problemu nauki. Wydaje się, że etnograf (etnolog, antropolog) to - jak mawia profesor Dynowski - przede wszystkim człowiek specyficznie spoglądający na świat, to nie profesja. Potem zrozumiałam, że ta specyfika wymaga wiecznego amatorstwa, w tym szlachetnym rozumieniu tego pojęcia jako przyznawania się do niewiedzy i bezustannego poszukiwania wiedzy o innym człowieku, stara w rozumieniu jego działania. Innymi słowy etnolog wymaga rozdzielenia jaźni. Trzeba być własnym życiem, lecz jednocześnie mieć we własnym umyśle włączoną na stałe analityczną strukturę (żeby zapamiętywać to, co się obserwuje). Nie umiem już pójść na wesele, nie potrafię po prostu pójść i tylko się w tym wszystkim znaleźć towarzysko.

Jednocześnie nie jestem antropologiem i nic na to nie poradzę...

Innego końca świata nie będzie... z Anną Zadrową rozmawia Filip Wróblewski, BARBARZYCA 2013 1(19), s. 19-20

Zofia_Sokolewicz

Fot. Archiwum UW

[Zofia Sokolewicz](#) [29] (1934-2020)

Antropolożka kultury, etnolożka, etnografka, znawczyni problemów komunikacji międzykulturowej i integracji europejskiej; profesorka Uniwersytetu Warszawskiego

Wieloletnia kierowniczka i wykładowczyni Katedry Etnologii i Antropologii Kulturowej U.W. (obecnie Instytut), pomysłodawczyni Muzeum UW i inicjatorka idei Uniwersytetu Otwartego na Uniwersytecie Warszawskim (1992-1996), pierwsza dyrektorka Centrum Europejskiego UW. Promotorka ponad 200 prac magisterskich i kilkudziesięciu prac doktorskich; autorka między innymi podręcznika *Wprowadzenie do etnologii* (1974), redaktorka *Etnologia: wybór tekstów* (1969), *Metody etnologii cz.1.* (1981)

Zainicjowała powstanie nowej formy zajęć - Laboratorium etnograficznego (od 1973 do dziś), które uważa za swoje główne osiągnięcie w pracy dydaktycznej.

Walczyła o przywrócenie dyscypliny etnologia/antropologia kultury, czego wyrazem był manifest *"Przywrócić imię własne"* PAUza nr 44, 2018.

Fot. Archiwum UW

Fot. M. Pokropek

Wywiad z Claude Lévi-Straussem, 1964, fot. Archiwum IEiAK UW

Fot. Archiwum IEiAK UW

Fot. Archiwum IEiAK UW

Fot. J. Mroczkowska

widz? histori? etnologii nie jako ewolucj? my?lenia o ludzkiej ró?norodno?ci, przegl?d kolejnych definicji kultury, ale jako proces selekcji i wyborów dokonywanych przez kolejne pokolenia uczonych, bez wzgl?du na to, czy si? nazywali etnografami, etnologami czy antropologami, teorii wyja?niaj?cych powstanie ró?nic w obr?bie kultury ludzkiej i przydawania im znacze?.

Moje ?ycie naukowe mo?na sprowadzi? do próbowania kolejnego klucza z wielkiego p?ku, który da?a mi teoria poznania („Lud”t. 95, 2011, s. 311)

wszyscy chyba zgodzimy si?, ?e nadal jeste?my trójnauk?: antropologi?, etnologi?, etnografi?. Jeste?my antropologi? w sensie ogólnej nauki o cz?owieku, pytaj?cej, czy na pewno jeste?my jednym gatunkiem, co nas dzieli i co nas ??czy, jakie to ma konsekwencje dla naszego dzia?ania, stosunku do mniejszo?ci, stosunku do obcych, stosunku do inno?ci? W tym przypadku jeste?my etnologi?, porównawcz? nauk? badaj?c? wspólnoty ludzkie. Jeste?my humanistami, gdy? pos?ugujemy si? poj?ciami analitycznymi, jak tekst, narracja, j?zyk, to?samo??,

zakaz, etc., wykształconymi na gruncie humanistyki.

„Pierwszy tom *Ludu* - Manifest Programowy antropologii/ etnologii/ etnografii - ludoznawstwa polskiego” („Lud” t. 102, 2018, s. 97)

Marian Pokropek

Fot. z archiwum domowego rodziny Pokropków

Marian Pokropek (1932-2023)

Etnograf i dokumentalista (sam siebie nazywa? etnografem-historykiem), humanista, profesor zwyczajny UW, badacz terenowy, instruktor podczas Międzyczelnianych Obozów Etnograficznych,

Wieloletni wykładowca IEiAK UW (1956-2002), kierownik Zakładu Etnografii Polski i Słowiańszczyzny w KEiAK UW. Promotor ok. 66 prac magisterskich. Współinicjator (razem z prof. Z. Sokolewicz) powstania i organizacji Muzeum Uniwersytetu Warszawskiego. Wspiera? merytorycznie i organizacyjnie muzea na wolnym powietrzu, m. in. w Ciechanowcu, Sierpcu, Wasilkowie. Kolekcjoner, założyciel i kustosz prywatnego Muzeum Sztuki Ludowej w Otrębusach, gdzie zgromadzi? ponad 10 tys. obiektów sztuki ludowej i nieprofesjonalnej.

Zainteresowania badawcze i naukowe: kultura tradycyjna Polski i Słowiańszczyzny, architektura drewniana, rolnictwo, tkactwo, transport, a także twórcy ludowi i nieprofesjonalni oraz ich twórczo??. Prowadzi? badania w: Polsce, Litwie, ?otwie, Bia?orusi, Ukrainie, S?owacji, Czechach, Rumunii, Bu?garii, Macedonii, Chorwacji, S?owenii i Serbii. Dokumentacja z tych wypraw, zapoczątkowana w latach 50. XX w., liczy kilkadziesiąt tysięcy negatywów i znajduje si? archiwum fotograficznym rodziny Pokropków.

Autor publikacji (wybór) : „Atlas sztuki ludowej i folkloru w Polsce” (1978, tłumaczony na j. angielski, niemiecki), „Przewodnik po izbach regionalnych w Polsce” (1980), „Tradycyjne budownictwo drzewne” (2 tomy, 1995 i 1996), „Ludowe tradycje Suwalszczyzny” (2010) oraz *opus magnum* „Etnografia. Materialna kultura ludowa Polski na tle porównawczym” (2019).

Ciekawostki

Na skróty

- [Dziury](#)
- [Katalog biblioteki](#)

Profesor Marian Pokropek posługuje się aparatami analogowymi: polską lustrzanką marki Start i Prakticą. Był też jedynym klientem zakładu fotograficznego w Pruszkowie, który w XXI w. oddawał do wywołania klasyczne negatywy.

W latach młodości (do 1950 r.) należał do harcerstwa, do drużyny Lecha Dzikiewicza (23 WDH Pomarańczarnia przy Liceum im. S. Batorego). Był również członkiem sekcji kolarskiej Legii Warszawa (CWKS Legia), dla której wygrał nie jeden wyścig.

Fot. z archiwum domowego rodziny Pokropków

Fot. z archiwum domowego rodziny Pokropków

Fot. z archiwum domowego rodziny Pokropków

pragnę wyznać, że w swoich pracach naukowo-badawczych zawsze z pełnym szacunkiem odnosiłem się do osiągnięć swoich poprzedników. Cenię ich wkład w budowanie zrębu nauki i kultury, korzystam z ich dorobku, ale też usiłowałem dorzucić kilka kolejnych bierwion, dając świadectwo zmian

zachodzących w kulturze XX wieku

„Etnografia. Materialna kultura ludowa Polski na tle porównawczym” 2019, s. 22

Wielu badaczy zajmujących się opisem poszczególnych kultur zwracało uwagę, że wytwory kulturowe nie muszą być przypisane do jednego tylko terytorium lub zespołu etnicznego. Jednakże każda grupa etniczna, narodowa stanowi odrębną jednostkę kulturową, choć jest też częścią ogólnoludzkiej całości. Odrębność kultury polskiej kształtuje się w epoce piastowskiej i jest to kultura rustykalna. [...] trwała [ona] niezmiennie chyba do XVIII wieku, mimo że w okresie Rzeczypospolitej Polskiej istniały już różne społeczne. Zwróćmy uwagę, że ziemia należąca do chłopów i szlachciny musiała być uprawiana tymi samymi narzędziami i sposobami [...] Zmiany pojawiły się pod koniec XVIII wieku i pierwszej połowie XIX wieku na skutek upadku folwarku pałszyńskiego. [...] Ten proces objął także warstwę chłopską, co doprowadziło w pierwszej połowie XX wieku do całkowitej przebudowy stosunków gospodarczo-społecznych wsi.

Zapoczątkowany został proces zaniku tego wszystkiego, co określaliśmy kulturą tradycyjną

„Etnografia. Materialna kultura ludowa Polski na tle porównawczym” 2019, s. 558

Piszę poszczególne biogramy czy artykuły, monografie o twórcach ludowych, musiałem zgromadzić o nich wiarygodne informacje, a te najczęściej pozyskiwałem bezpośrednio od nich samych. Znałem ich prawie wszystkich, przez wiele lat korespondowałem z nimi, niejako na co dzień obcowałem z pracami, gromadziłem bogatą dokumentację fotograficzną

„1050 lat polski chrześcijańskiej. Od św. Wojciecha do św. Jana Pawła II” 2016, s. 9

Siedziby etnologii

W ciągu 90 lat swojej historii studia etnologiczne i antropologiczne na Uniwersytecie Warszawskim odbywały się w 5 lokalizacjach, zmieniały się także nazwy jednostki prowadzącej.

Poniżej prezentujemy wszystkie piąte siedziby warszawskiej etnologii i antropologii na UW.

ul. Nowy Świat 72 - Pałac Staszica, 1934-1939, tu mieściły się Katedra Etnografii Polski pod kierunkiem prof. Cezarii Baudouin de Courtenay-Ehrenkretz-Jdrzejewiczowej oraz Katedra i Zakład Etnografii i Etnologii pod kierunkiem prof. Stanisława Poniatowskiego

ul. Hoża 74 - 1947-1970 Katedra Etnografii UW

ul. Nowy Świat 69 – 1970-1979 Katedra Etnografii UW

ul. Oboźna 8 - 1979-1997 Katedra Etnografii UW, od 1984 Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej UW

ul. Źurawia 4 - od 1997 roku siedziba Katedry Etnologii i Antropologii Kulturowej UW, przekształconej w 2001 roku w Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UW

Pa?ac Staszica, zdj?cie ze spaceru „Siedziba etnologii niejedno mia?a imi?... ” 26.02.2025

Ho?a 74, zdj?cie z 2024, fot. R.?mia?ecki

Ho?a 74, zdj?cie ze spaceru „Siedziba etnologii niejedno mia?a imi?... ” 26.02.2025

Ho?a 74, zdj?cie ze spaceru „Siedziba etnologii niejedno mia?a imi?... ” 26.02.2025, fot. J.Ko?mi?ska

Nowy ?wiat 69, https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Plik:Warszawa,_ul._Nowy_%C5%... [30]

Obo?na 8, zdj?cie ze strajku studenckiego, listopad 1981, fot. Z. Ko?mi?ski

Obo?na 8, obecnie, https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Plik:Dom_Kupca,_ul._Obo%C5%B... [31]

Warszawa 4, 2024, fot. Iwa Kołodziejska

Adres URL ?ród?a: <https://www.etnologia.uw.edu.pl/aktualnosci/90-lat-etnologii-uw>

Odn?niki

- [1] <https://etnologia.uw.edu.pl/wystawa-jubileusz>
- [2] <https://etnologia.uw.edu.pl/spacer>
- [3] <https://etnologia.uw.edu.pl/wystawa-julii-ciunowicz>
- [4] <https://etnologia.uw.edu.pl/aktualnosci/pamiec-zaangazowanie-przyszlosc>
- [5] <https://fb.me/e/aRqvphO2v>
- [6] <https://etnologia.uw.edu.pl/aktualnosci/togetherness-solidarity-relational-knowledge-towards-convivial-anthropology>
- [7] <https://etnologia.uw.edu.pl/aktualnosci/relacja-togetherness-solidarity-relational-knowledge>
- [8] <http://etnologia.uw.edu.pl/sites/default/files/list01-uj.pdf>
- [9] <http://etnologia.uw.edu.pl/sites/default/files/list02-iaiepan.pdf>
- [10] <http://etnologia.uw.edu.pl/sites/default/files/list03-uam.pdf>
- [11] <http://etnologia.uw.edu.pl/sites/default/files/list04-islawpan.pdf>
- [12] <http://etnologia.uw.edu.pl/sites/default/files/list05-umk.pdf>
- [13] <http://etnologia.uw.edu.pl/sites/default/files/list06-ug.pdf>
- [14] <http://etnologia.uw.edu.pl/sites/default/files/list07-us.pdf>
- [15] <http://etnologia.uw.edu.pl/sites/default/files/list08-pau.pdf>
- [16] <https://www.etnologia.uw.edu.pl/sites/default/files/list09-muzetn-krk.pdf>
- [17] <https://www.etnologia.uw.edu.pl/sites/default/files/list10-ptl.pdf>
- [18] https://youtu.be/HZ9-CBukTqA?si=Elu8EW5_qRApwG05
- [19] <https://www.youtube.com/playlist?list=PL1hTqt-qy78UmyeYonrYufatEbQNJNR0>
- [20] <https://etnologia.uw.edu.pl/instytut/os-czasu>
- [21] <https://etnoznawcy.pl/biogram/cezaria-anna-baudouin-de-courtenay-ehrenkreutz-jedrzejewiczowa/>
- [22] <https://audiovis.nac.gov.pl/obraz/82323/cff807baf3bb39e85ce0c454072819e5/>
- [23] <https://bibliotekacyfrowa.pl/en/dlibra/publication/64831/edition/131684>
- [24] <http://poniatowski.ptl.info.pl/Stanislaw-Poniatowski>
- [25] <https://www.bibliotekacyfrowa.pl/dlibra/publication/73564/edition/71740?search=Y29sbGVjdGlvbmRlc2NyaXB0aW9uP2lkPTE5OCZsYW5ndWFnZT1wbCZhY3Rpb249U2ltcGxlU2VhcmNoQWN0aW9uJnR5cGU9LTYmcWYxPW NvbGxIY3Rpb25zOjE5OCZxPSomcD0z>
- [26] http://pauart.pl/app/artwork?id=BZS_RKPS_12519_k_12
- [27] https://pl.wikipedia.org/wiki/Polskie_Towarzystwo_Ludoznawcze
- [28] <https://www.etnologia.uw.edu.pl/instytut/ludzie/pracownicy/anna-zadrozynska>
- [29] <https://www.etnologia.uw.edu.pl/en/instytut/ludzie/pracownicy/zofia-sokolewicz>
- [30] https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Plik:Warszawa,_ul._Nowy_%C5%9Awiat_67-69_20170516_001.jpg
- [31] https://pl.m.wikipedia.org/wiki/Plik:Dom_Kupca,_ul._Obo%C5%BAna_8_w_Warszawie.jpg